

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МАЛОГО ТА СЕРЕДЬОГО БІЗНЕСУ У МІСТІ РІВНЕ

У статті досліджено проблеми малого та середнього підприємництва у м. Рівне. Розвинуто організаційні аспекти запровадження пріоритетних форм та інструментами фінансового забезпечення та розвитку малого і середнього бізнесу в м. Рівне. Запропоновано напрями фінансової підтримки малого бізнесу на основі пропозицій підприємців.

Ключові слова: малий та середній бізнес; фінансове забезпечення малого та середнього підприємництва; компенсація відсотків по кредитах; проблеми місцевого бізнесу.

Вступ. Малий та середній бізнес відіграє одну з ключових ролей в економіці України, забезпечуючи близько 64% доданої вартості, 81,5% зайнятих працівників у суб'єктів господарювання та 37% податкових надходжень.

Запровадження обмежувальних заходів у зв'язку із запобіганням поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2 та повномасштабного вторгнення Росії призвело до значних негативних наслідків для бізнесу внаслідок часткового або повного зупинення функціонування частини підприємств, ускладнення логістики, зниження попиту та руйнування ланцюгів поставок.

Підтримка розвитку малого і середнього бізнесу може бути реалізована лише при активній підтримці місцевої влади.

Аналіз останніх досліджень. Упродовж останніх років спостерігається посилення уваги науковців до питань фінансового забезпечення бізнес-діяльності. Дослідження вчених спрямовані як на оцінювання фінансового забезпечення [1], так і на особливості та проблеми організації фінансового забезпечення малих та середніх

підприємств [2; 3]. Зокрема, оцінювання фінансового забезпечення бізнесу як чинника міжнародної конкурентоспроможності України та її регіонів дослідили у своїх працях Захарченко В., Захарченко С., які обґрунтували, що підвищення конкурентоспроможності країни потребує покращення фінансового забезпечення бізнесу на регіональному рівні [1]. Необхідність виявлення факторів та детермінант впливу на ефективність діяльності малого та середнього бізнесу з метою формування стратегічних векторів його розвитку та державної підтримки обґрунтовують Акуленко В. Л., Захаркін О. О. [4].

Заслужують на увагу також пропозиції щодо заходів стимулювання розвитку малого підприємництва та підвищення його ефективності [5].

Однак, незважаючи на вагомість зазначених напрацювань, недостатньо вирішеними залишаються проблеми стимулювання малого та середнього бізнесу на місцевому рівні.

Постановка завдання. Підтримка малого і середнього бізнесу в м. Рівне здійснюється, головним чином, за допомогою «Програми розвитку малого і середнього підприємництва в Рівненській міській територіальній громаді на 2022–2024 роки» [6], метою якої є створення сприятливих умов для розвитку місцевого бізнес-середовища, налагодження тісної співпраці влади, бізнесу та представників інфраструктури його підтримки, покращення інвестиційного клімату та конкурентоспроможності місцевих товаровиробників, залучення мешканців територіальної громади до підприємницької діяльності

Виклад основного матеріалу. В програмі на 2022–2024 роки передбачені такі напрями підтримки малого та середнього бізнесу:

- інформування суб'єктів підприємництва та покращення комунікації;
- популяризація культури підприємництва та просування місцевого бізнесу;
- підтримка місцевих крафтовиків / виробників;
- підтримка експортерів;
- покращення бізнес-клімату;
- активізація самозайнятості населення;
- фінансова підтримка безробітних / незайнятого населення;
- нормативне регулювання підприємницької діяльності;
- інформаційно-ресурсна підтримка.

Ефективне застосування механізмів підтримки бізнесу потребує глибокого розуміння проблем місцевих підприємців, з якими вони

зіштовхуються у своїй діяльності, та загроз, що можуть їх очікувати у майбутньому.

Частина із цих проблем і викликів можуть бути в зоні прямого чи опосередкованого впливу органів місцевого самоврядування. Тому формуючи політику підтримки бізнесу потрібно концентруватися на тих інструментах і важелях, що найбільше впливатимуть на зняття перепон і бар'єрів у розвитку підприємництва.

Органи місцевого самоврядування мають досить обмежені можливості фінансової підтримки малого і середнього підприємництва – це стосується як ресурсної бази, так і законодавчих обмежень. Основним інструментом фінансового забезпечення підприємництва, який застосовується у межах реалізації «Програми розвитку малого і середнього підприємництва в Рівненській міській територіальній громаді», є надання фінансової підтримки суб'єктам підприємництва шляхом часткової компенсації відсоткових ставок за користування кредитами банків, що надаються на реалізацію проєктів [6].

Компенсація відсотків за кредити комерційних банків надається на конкурсних засадах суб'єктам малого та середнього підприємництва, які зареєстровані в Єдиному державному реєстрі, зареєстровані і перебувають на податковому обліку в ГУ ДПС у Рівненській області, здійснюють господарську діяльність на території Рівненської міської територіальної громади та сплачують податки до міського бюджету [7].

Участь у конкурсі потребує від підприємців підготовки пакету документів, що підтверджують відповідність проєкту умовам конкурсу. Упродовж останніх років спостерігається низька активність підприємців у конкурсі.

За результатами опитування підприємців, що ведуть свою господарську діяльність в м. Рівне було виявлено причини низької активності підприємців у конкурсі.

Насамперед привертає увагу низька поінформованість підприємців про проведення конкурсів на отримання компенсації, адже 42% опитаних суб'єктів підприємництва ніколи не чули про цей конкурс (рис. 1).

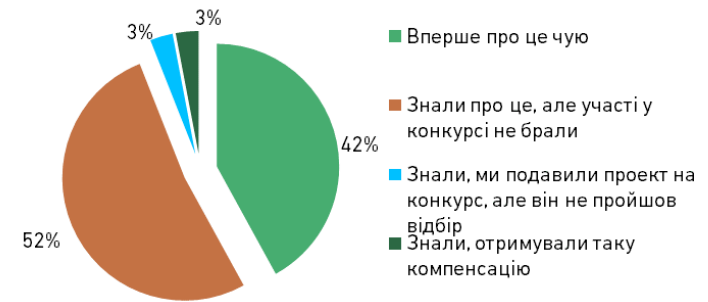

Рис. 1. Поінформованість підприємців про проведення конкурсів на отримання компенсації

Варто зауважити, що 64% з них представляють бізнес, вік якого становить 5 і більше років (рис. 2). Тобто попри те, що такий конкурс проводиться уже багато років, наявні канали поширення інформації недостатньо ефективно доносять інформацію до цільових груп.

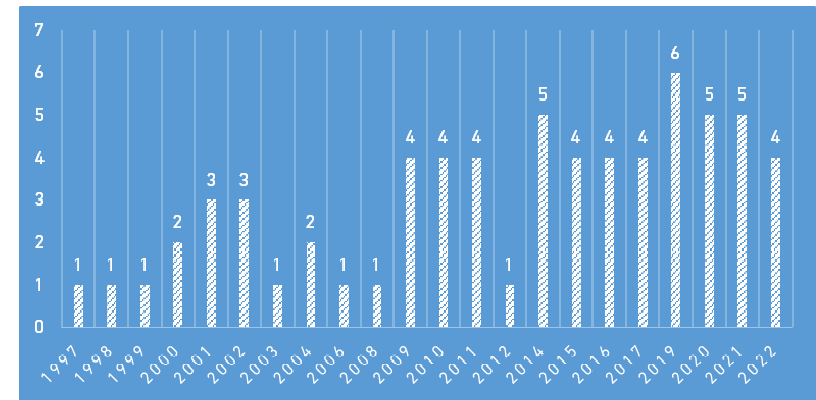

Рис. 2. Розподіл суб'єктів бізнесу, які ніколи не чули про конкурс на компенсацію відсотків за кредити, за часом заснування бізнесу

Зокрема, 52% суб'єктів бізнесу, що взяли участь в опитуванні, знали про конкурс, але не брали в ньому участі. Як виявилось, однією з головних причин стало те, що підприємці не мають працівників достатньої кваліфікації, щоб підготувати необхідні документи про конкурс (табл. 1).

Таблиця 1

Причини, відмови від участі у конкурсі проєктів на компенсацію відсотків за кредити комерційних банків

Причини, відмови від участі у конкурсі проєктів	Кількість	
	Од.	%
Відсутність досвідчених людей, щоб підготувати необхідні документи на конкурс	29	41,4
Не використовували кредити для фінансування проєктів	17	24,3
Конкурс має складну процедуру подання документів	8	11,4
Вважають, що без необхідних знайомств в управлінні економіки міста неможливо перемогти у конкурсі, тому що відбір проводиться не прозоро	7	10,0
Проєкти, які фінансували із залученням кредитних коштів, не підлягають під умови конкурсу	3	4,3
Розмір пропонуваної компенсації відсотків за кредити є недостатнім для бізнесу	2	2,9
Адміністрування виплати компенсації відсотків є дуже складним	2	2,9
Час на підготовку документів є недостатнім для підготовки якісної заявки	1	1,4
Немає потреби в кредитних ресурсах	1	1,4

Для вирішення цієї проблеми доцільно в наступній програмі розвитку малого і середнього підприємництва передбачити навчальні та консультативні заходи, спрямовані на формування навичок та підготовку документів на конкурс.

Варто звернути увагу також на те, що 11,4% респондентів вважають процедуру подання документів на конкурс достатньо складною, проте у разі проведення вищезазначених промоційних та навчально-консультативних заходів значимість такої проблеми може суттєво зменшитися.

Для того, щоб ефективно розвивати форми і методи фінансової підтримки бізнесу та застосовувати саме ті інструменти, які найбільше потрібні для бізнесу, підприємці надали пропозиції щодо того, які форми фінансової підтримки вони хотіли б бачити у наступній програмі.

Загалом 53% відповідей стосуються інструментів фінансової підтримки, які мають у своєму розпорядженні органи місцевої влади. Абсолютним пріоритетом серед інструментів фінансової підтримки є здешевлення кредитів (рис. 3).

Рис. 3. Пріоритетні напрями фінансової підтримки бізнесу

Тому місцева влада має можливість суттєво впливати на інвестиційний потенціал малого і середнього бізнесу, що особливо актуально в умовах високої вартості кредитних ресурсів.

Висновки. Узагальнюючи результати дослідження можна стверджувати, що проблемою фінансового забезпечення малого і середнього підприємництва на місцевому рівні є недостатня узгодженість програм розвитку підприємництва, що реалізуються місцевими органами влади, та справжніх потреб суб'єктів підприємництва. Пріоритетними формами та інструментами фінансового забезпечення та розвитку малого і середнього бізнесу в м. Рівне можуть бути: здешевлення кредитів, пряме фінансування, допомога підприємцям-початківцям, доступність кредитів та позик.

1. Захарченко В., Захарченко С. Фінансове забезпечення бізнесу як чинник міжнародної конкурентоспроможності України та її регіонів. *Збірник наукових праць ЧДТУ. Сер. Економічні науки.* 2020. Вип. 42. Ч. 1. С. 11–18. 2. Ломачинська І. А. Формування джерел фінансового забезпечення розвитку суб'єктів малого підприємництва. *Вісник Одеського національного університету імені І. І. Мечнікова.* 2016. Вип. 3–4. Т. 17. С. 37–43. 3. Сирветник-Царій В. В. Сучасні реалії фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва в Україні. *Економіка і суспільство.* 2016. Вип. № 2. С. 181–187. 4. Акуленко В. Л., Захаркін О. О., Комендант І. В. Роль малого та середнього бізнесу у фінансових відносинах місцевого самоврядування. *Бізнес Інформ.* 2020. № 9. С. 147–154. 5. Крисак А. О., Мусятовська О. С. Проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. *Економіка та держава.* 2018. № 12. С. 68–73. DOI: 10.32702/2306-6806.2018.12.68. 6. Про затвердження Програми розвитку малого і середнього підприємництва в Рівненській міській територіальній громаді на 2022–2024 роки. Рішення Рівненської міської ради від 30.09. 2021 р. № 1390. URL: <https://economy.rv.ua/wp-content/uploads/2022/07/rishennya->

%E2%84%961390-vid-30-09-2021.pdf (дата звернення: 15.09.2022). 7. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у бюджеті Рівненської міської територіальної громади на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами банків, що надаються на реалізацію проєктів суб'єктів малого та середнього підприємництва. Рішення виконавчого комітету Рівненської міської ради від 22.02.2022 р. № 18. URL: <https://economy.rv.ua/wp-content/uploads/2022/07/rishennya-vykonkomu-18.pdf> (дата звернення: 15.09.2022).

REFERENCES:

1. Zakharchenko V., Zakharchenko S. Finansove zabezpechennia biznesu yak chynnyk mizhnarodnoi konkurentospromozhnosti ukrainy ta yii rehioniv. *Zbirnyk naukovykh prats ChDTU. Ser. Ekonomichni nauky*. 2020. Vyp. 42. Ch.1. S.11–18.
2. Lomachynska I. A. Formuvannia dzherel finansovoho zabezpechennia rozvytku subiektiv maloho pidpriemnytstva. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu imeni I. I. Mechnikova*. 2016. Vyp. 3–4. T. 17. S. 37–43.
3. Syrvetnyk-Tsarii V. V. Suchasni realii finansovoho zabezpechennia rozvytku maloho pidpriemnytstva v Ukraini. *Ekonomika i suspilstvo*. 2016. Vyp. № 2. S. 181–187/
4. Akulenko V. L., Zakharkin O. O., Komendant I. V. Rol maloho ta serednoho biznesu u finansovykh vidnosynakh mistsevoho samovriaduvannia. *Biznes Inform*. 2020. № 9. S. 147–154.
5. Krysak A. O., Musiatovska O. S. Problemy ta perspektyvy rozvytku maloho biznesu v Ukraini. *Ekonomika ta derzhava*. 2018. № 12. S. 68–73. DOI: 10.32702/2306-6806.2018.12.68.
6. Про затвердження Програми розвитку малого і середнього підприємництва в Рівненській міській територіальній громаді на 2022–2024 роки. Рішення Рівненської міської ради від 30.09.2021 р. № 1390. URL: <https://economy.rv.ua/wp-content/uploads/2022/07/rishennya-%E2%84%961390-vid-30-09-2021.pdf> (дата звернення: 15.09.2022).
7. Про затвердження Порядку використання коштів, передбачених у бюджеті Рівненської міської територіальної громади на часткову компенсацію відсоткових ставок за кредитами банків, що надаються на реалізацію проєктів суб'єктів малого та середнього підприємництва. Рішення виконавчого комітету Рівненської міської ради від 22.02.2022 р. № 18. URL: <https://economy.rv.ua/wp-content/uploads/2022/07/rishennya-vykonkomu-18.pdf>.

Kostiukevych A. M. [¹: ORCID ID: 0000-0002-9930-9731],

Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor,

Kostiukevych R. M. [¹: ORCID ID: 0000-0002-6691-2905],

Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor,

Korol B. O. [¹: ORCID ID: 0000-0002-2290-9376],

Candidate of Economics (Ph.D.), Associate Professor

¹National University of Water and Environmental Engineering, Rivne

FINANCIAL SUPPORT OF SMALL AND MEDIUM-SIZED BUSINESSES IN RIVNE

In the program for 2022–2024 provides for the following areas of support for small and medium-sized businesses:

- informing business entities and improving communication;
- popularization of the culture of entrepreneurship and promotion of local business;
- support of local crafters/producers;
- support of exporters;
- improvement of the business climate;
- activation of self-employment of the population;
- financial support of the unemployed / unemployed population;
- regulatory regulation of entrepreneurial activity;
- information and resource support.

Effective application of business support mechanisms requires a deep understanding of the problems local entrepreneurs face in their activities and the threats they may face in the future.

Some of these problems and challenges may be in the area of direct or indirect influence of local self-government bodies. Therefore, when forming a business support policy, it is necessary to focus on those tools and levers that will have the greatest impact on the removal of obstacles and barriers in the development of entrepreneurship.

Interest compensation for loans from commercial banks is provided on a competitive basis to small and medium-sized business entities that are registered in the Unified State Register, are registered and are on tax records in the State Department of Internal Affairs in the Rivne region, carry out economic activities on the territory of the Rivne urban territorial community and pay taxes to the city budget.

Participation in the competition requires entrepreneurs to prepare a package of documents confirming the compliance of the project with the conditions of the competition. In recent years, there has been low activity of entrepreneurs in the competition.

Based on the results of the survey of entrepreneurs conducting their business activities in the city of Rivne, the reasons for the low activity of entrepreneurs in the competition were revealed.

First of all, attention is drawn to the low level of awareness of entrepreneurs about holding competitions for receiving compensation, because 42% of surveyed business subjects have never heard of this competition.

Keywords: small and medium-sized business; financial support of small and medium-sized enterprises; compensation of interest on loans; problems of local business.

Отримано: 16 вересня 2022 р.
Прорецензовано: 21 вересня 2022 р.
Прийнято до друку: 30 вересня 2022 р.